

Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία Α΄ Λυκείου

Κείμενο 1

Η σημασία της γλώσσας

Το κείμενο (διασκευή) είναι απόσπασμα από το βιβλίο του Μ.Μ. Eysenck, «Βασικές Αρχές Γνωστικής Ψυχολογίας», (Μετάφραση Μ. Κουλεντιανού, σσ. 309-310, εκδ. Gutenberg, 2010).

Αν κάποιος αμφιβάλλει για τη σημασία της γλώσσας στη ζωή του, αρκεί να σκεφτεί για μια στιγμή πόσο απίστευτα περιορισμένος θα ήταν χωρίς τη γλώσσα. Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις με φίλους και γνωστούς εξαρτώνται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη γλώσσα. Εξάλλου, οι άνθρωποι σήμερα γνωρίζουν πολύ περισσότερα πράγματα από τους ανθρώπους των προηγούμενων γενεών. Αυτό συμβαίνει γιατί η γλώσσα βοήθησε το μεγαλύτερο μέρος της γνώσης να περάσει από τη μια γενιά στην άλλη. Επομένως, το να γνωρίζει κανείς καλά τη γλώσσα είναι απολύτως απαραίτητο.

Τι είναι, όμως, η γλώσσα; Διατυπώθηκε ο ορισμός ότι η γλώσσα είναι «ένα συμβατικό σύστημα επικοινωνιακών ήχων και μερικές φορές (αν και όχι απαραίτητα) γραπτών συμβόλων». Σ' αυτόν τον ορισμό η κρίσιμη λέξη είναι το επίθετο «επικοινωνιακών», επειδή η πρωταρχική λειτουργία της γλώσσας είναι η επικοινωνία. Βέβαια, με τη γλώσσα επιτελούνται και άλλες λειτουργίες. Για παράδειγμα, οι άνθρωποι χρησιμοποιούμε τη γλώσσα, για να σκεφτόμαστε, να καταγράφουμε πληροφορίες, να συνειδητοποιούμε και να εκφράζουμε συναισθήματα, να εκφράζουμε την ταύτισή μας με μια ομάδα κ.λπ.

Αναμφίβολα, η γλώσσα είναι ένα εντυπωσιακό επίτευγμα των ανθρώπων. Υπάρχουν όμως άλλα είδη που κάνουν χρήση της γλώσσας; Ίσως κάποιος να έδινε καταφατική απάντηση σκεπτόμενος για παράδειγμα τους παπαγάλους που λένε μερικές λέξεις. Ωστόσο, οι παπαγάλοι, ακόμα και αν προσπαθούν να επικοινωνήσουν, δεν χρησιμοποιούν γλώσσα με την πλήρη σημασία της έννοιας, επειδή δεν ακολουθούν κανόνες ούτε δείχνουν την ευελιξία στη χρήση της γλώσσας που δείχνουν οι άνθρωποι.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Στην καθημερινή μας ζωή οι περισσότεροι από εμάς κάνουμε εκτεταμένη χρήση τεσσάρων βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων. Αυτές είναι οι ακόλουθες: ακούμε την ομιλία, διαβάζουμε, μιλάμε και γράφουμε. Είναι ίσως φυσικό να υποθέσουμε πως οι τέσσερις κεντρικές γλωσσικές δεξιότητες κάθε ανθρώπου μπορούν να είναι συνολικά ισχυρές ή αδύναμες. Αυτό το συμπέρασμα μπορεί συχνά, αλλά όχι πάντα, να είναι σωστό σε σχέση με την εκμάθηση της μητρικής γλώσσας.

Κείμενο 2

Νικηφόρος Βρεττάκος, «Ο αγρός των λέξεων»

Όπως η μέλισσα γύρω από ένα άγριο
λουλούδι, όμοια κι εγώ. Τριγυρίζω
διαρκώς γύρω απ' τη λέξη.

Ευχαριστώ τις μακριές σειρές
των προγόνων, που δούλεψαν τη φωνή,
την τεμάχισαν σε κρίκους, την κάμαν
νοήματα, τη σφυρηλάτησαν όπως
το χρυσάφι οι μεταλλουργοί κι έγινε
Όμηροι, Αισχύλοι, Ευαγγέλια
κι άλλα κοσμήματα.

Με το νήμα
των λέξεων, αυτόν τον χρυσό
του χρυσού, που βγαίνει απ' τα βάθη
της καρδιάς μου, συνδέομαι -συμμετέχω
στον κόσμο.

Σκεφτείτε:

Είπα και έγραψα, «Αγαπώ».

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

ΘΕΜΑΤΑ**ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)****1ο υποερώτημα (μονάδες 10)**

Ποιες λειτουργίες επιτελεί η γλώσσα, σύμφωνα με το Κείμενο 1 και ποιες οι κύριες γλωσσικές ικανότητες που έχουν οι άνθρωποι (40 – 50 λέξεις);

Μονάδες 10**2ο υποερώτημα (μονάδες 10)**

Να περιγράψεις με συντομία τον λόγο για τον οποίο ο συγγραφέας στην 3η παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί το παράδειγμα των παπαγάλων.

Μονάδες 10**3ο υποερώτημα (μονάδες 15)**

«Τι είναι, όμως, η γλώσσα; Διατυπώθηκε ο ορισμός ότι η γλώσσα είναι «ένα συμβατικό σύστημα επικοινωνιακών ήχων και μερικές φορές (αν και όχι απαραίτητα) γραπτών συμβόλων». Σ' αυτόν τον ορισμό η κρίσιμη λέξη είναι το επίθετο «επικοινωνιακών», επειδή η πρωταρχική λειτουργία της γλώσσας είναι η επικοινωνία. Βέβαια, με τη γλώσσα επιτελούνται και άλλες λειτουργίες»: Να ξαναγράψεις το παραπάνω τμήμα της 2ης παραγράφου του Κειμένου 1 αντικαθιστώντας κάθε υπογραμμισμένη λέξη με μια νοηματικά ισοδύναμή της.

Μονάδες 15**ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 30)**

Στο κείμενο 1 προβάλλεται η μεγάλη σημασία που κατέχει η γλώσσα στη ζωή των ανθρώπων. Καλείσαι να συντάξεις ένα άρθρο για την ηλεκτρονική εφημερίδα του σχολείου σου, στο οποίο θα αναφέρεσαι στην αξία που έχει η γλώσσα στον

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

πνευματικό, κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα, προτείνοντας τρόπους με τους οποίους το σχολείο μπορεί να συμβάλλει δημιουργικά στην καλλιέργεια της μητρικής γλώσσας. Για την πραγμάτευση του πρώτου σκέλους του θέματος μπορείς να αντλήσεις στοιχεία από τα Κείμενα 1 και 2 (350-400 λέξεις).

Μονάδες 30

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 20)

Σύμφωνα με τον Μιχαήλ Περάνθη, ο Νικηφόρος Βρεττάκος είναι ποιητής της ελεύθερης φαντασίας. Να αιτιολογήσετε την άποψη αυτή κάνοντας αναφορά σε τρία διαφορετικά εκφραστικά μέσα που χρησιμοποιεί ο ποιητής στο ποίημα (μεταφορά, παρομοίωση, εικόνα).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Για ποιον λόγο ο ποιητής στο κείμενο 2 νιώθει ευγνωμοσύνη για τους προγόνους του; Να αναπτύξετε το ερμηνευτικό σας σχόλιο σε 100-200 λέξεις.

Μονάδες 15

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!